

Activiteitenverslag van de Stichting tot
Behoud van Cultuurhistorisch Buitenplaatsen
over het jaar 2019

Inleiding

De stichting tot Behoud van Cultuurhistorische Buitenplaatsen is eigenaar van de buitenplaats Berbice, Leidseweg 221 in Voorschoten.

Het afgelopen jaar heeft in het teken gestaan van het tienjarig overlijden van mejuffrouw Rudolpha (Ruut) Begeer en het restaureren van de oranjerie. Beide gebeurtenissen kwamen samen op 20 september 2019, toen we ter gelegenheid van de afronding van de restauratie van de oranjerie, stil stonden bij het tienjarig overlijden van Ruut Begeer. De (her)opening van de gerestaureerde oranjerie vond symbolisch plaats door de gedeputeerde van de Provincie Zuid-Holland mevrouw Willy de Zoete in aanwezigheid van vele externe en interne gasten waaronder de burgemeester van Voorschoten mevrouw Pauline Bouvy.

De restauratie

Met het overlijden van Ruut Begeer op 15 januari 2009 is de stichting tot Behoud van Cultuurhistorische Buitenplaatsen als enig erfgenaam eigenaar geworden van de buitenplaats Berbice. In het jaar 2000 had zij de stichting met dit doel opgericht.

Op 15 januari 2019 hebben we in besloten kring stil gestaan bij haar overlijden onder het genot van een maaltijd, zoals zij die bij voorkeur bereidde.

In diezelfde week in januari ondertekende het bestuur ten kantore van aannemer Burgy de overeenkomst tot restauratie van de oranjerie.

In de achter ons liggende jaren hebben we de uitwendige restauratie van het hoofdhuis afgerond, is de portierswoning gerestaureerd en inmiddels al weer een aantal jaren in de verhuur. Ook zijn in het hoofdhuis de technische installaties vernieuwd en is een luxe appartement gerealiseerd. Dat appartement is vanaf mei 2019 verhuurd.

Van de te restaureren gebouwen op de buitenplaats resteerde nog de oranjerie.

Snel na het ondertekenen van de opdracht tot restauratie van de oranjerie zijn de werkzaamheden tot volle ontplooiing gekomen. Aannemer Burgy ging met een team o.l.v. Joris Zuyderhoudt aan de slag. De meeste balkkoppen en een groot deel van het dakbeschot moest worden vervangen en het hele dak moest worden geïsoleerd en het lood- en gootwerk moest worden vernieuwd. Het zeven van de boekweitdoppen, die als isolatie in de spouwmuren en het plafond waren verwerkt, vroeg speciale aandacht. Tevens zijn voorzieningen aangebracht voor het bewoonbaar maken van de portierswoning. Om de kosten voor de stichting te drukken zijn de 20 luiken van de oranjerie volledig hersteld en geschilderd door het klusteam van vrijwilligers.

Op 20 september werd de afronding van de restauratie gecombineerd met het herdenken van het 10 jarig overlijden van mejuffrouw Ruut Begeer, in aanwezigheid van vele interne en externe gasten, die financieel en materieel hadden bijgedragen aan de realisatie van alle restauratieactiviteiten op de buitenplaats. Daaronder vertegenwoordigers van de Provincie en de Gemeente, de sponsors van de restauratie, architect en aannemer alsmede een delegatie van de vrijwilligers van de buitenplaats (onder het hoofdje 'Communicatie en evenementen' staat een uitgebreid verslag van deze bijeenkomst). De dag er na, 21 september, hebben we dezelfde viering herhaald met alle vrijwilligers en hun partners. Zoals bij veel bouwprojecten het geval heeft de aannemer nog tot eind van het jaar zijn handen vol gehad aan het afronden van de met de oranjerie verbonden tuinmanswoning. Rond de jaarwisseling waren op enkel opleverpunten na de werkzaamheden gereed.

Inmiddels was de oranjerieruimte geleidelijk aan gevuld met alle al op de buitenplaats aanwezige niet-winterharde planten, waar een oranjerie ook juist voor bedoeld is. In de komende jaren zal de functie van de oranjerie als 'winterstalling' fungeren voor alle exotische planten. In de zomer, als de planten buiten staan, is de oranjerie beschikbaar voor ontvangsten en culturele activiteiten.

In 2018 zijn we aangevangen met de restauratie van de kamers op de eerste verdieping in het hoofdhuis. In 2019 zijn die werkzaamheden voortgezet en is veel tijd gestoken in het zoeken naar en het kiezen van het juiste behang en bekleding van de klupramenkamer met textiel. In begin 2020 moeten deze werkzaamheden tot een afronding komen.

Vanaf het begin van het jaar 2018 is door het eigen Klusteam van Berbice gewerkt aan de realisatie van een kapschuur, waarin twee bergingen zijn ondergebracht voor de bewoners van het appartement en de portierswoning en waarin ruimte voor het bergen van 30 m³ hakhout. In juni werd dit project opgeleverd.

Ook zijn dit jaar de gerestaureerde hekken teruggekeerd op de buitenplaats. Opmerkelijk was dat de hekken 'wit' gingen en 'zwart' kwamen. In overeenstemming met de historische kleurstelling van hekken op buitenplaatsen is gekozen voor een zeer donker groene kleur, tegen het zwart aan. Het hoofdhek aan de Leidseweg draagt de naam van de buitenplaats in goud en heeft ook overige vergulde afwerkelementen.

In 2019 heeft de stichting vergunning aangevraagd voor het herstel van het park naar het ontwerp van J.D. Zocher sr. In het jaar 2018 is een voorstel voor het parkherstel uitgewerkt door Peter Verhoeff en Korneel Aschman. Op basis daarvan is in 2019 een subsidieverzoek bij de Provincie ingediend. Dat verzoek is onder voorbehoud van vergunningverlening door de gemeente gehonoreerd. De vergunningverlening heeft langer geduurd dan voorzien doordat er twee nadere verzoeken om informatie moesten worden beantwoord en er adviezen moesten worden ingewacht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en van de commissie Welstand en Cultureel Erfgoed van de gemeente. De vergunning is in januari 2020 ter inzage gelegd. Verlening wordt verwacht in maart 2020.

Met de Provinciale subsidie en bijdragen van het Prins Bernhard Cultuurfonds en het samenwerkingsverband Holland-Rijnland is ook de financiering van het parkherstel veilig gesteld.

Daarnaast heeft de Provincie een bijdrage in het vooruitzicht gesteld voor een technisch onderzoek naar het herstel van de tuinmuren. Dat zal in de eerste helft van 2020 plaatsvinden met het doel om voor de daadwerkelijke restauratie van de tuinmuren in de subsidietranche van de Provincie van 2021 mee te kunnen dingen.

De Rijnlandroute

In 2019 is de aanleg van de Rijnlandroute goed op stoom gekomen. De boormachine Gaia is in de eerste helft van 2019 in stelling gebracht en medio 2019 startte de boring. Langzaam naderde de boormachine de buitenplaats en de Zilverfabriek om aan de kant van de Zilverfabriek te passeren. Tegen de verwachtingen van de bouwcombinatie in was het passeren van de boor goed te voelen en te horen. De trillingen in het huis waren sterker dan verwacht, zichtbare schade hebben we (nog) niet geconstateerd. Wel willen we in overleg gaan met de bouwcombinatie over de volgende boring, die dichterbij/onder het huis

doorgaat en in juli 2020 zal aanvangen. Onze vraag zal zijn: hoe houden we de trillingen aan het oppervlak en het huis in de hand?

Het hoofdhuis

Dit jaar heeft het huisteam naast het schoonhouden van het huis, zich ook bezig gehouden met het verder uitzoeken van de catalogi en boeken van de bibliotheek. De zilverboeken die de Stichting gekregen heeft uit de nalatenschap van Jan Verbeek zijn allemaal voorzien van een prachtige ex libris, zijn geregistreerd en hebben hun plek gevonden in de bibliotheek. De meubelen en het servies, dat van de familie Begeer terug kwam naar Berbice, heeft het huisteam schoongemaakt en een , als het mogelijk was, oude plek terug kunnen geven. Het wassen en registreren van het damast vordert, met bewondering voor de dienstmeisjes die dat vroeger zonder wasmachine en strijkijzer deden. De Venetiaanse kroonluchter is gerestaureerd door Ton Vriskoop van H.P.V. Lumière Classique. Negen onderdelen, bloemen en bladen, zijn in Italië opnieuw door glasblazers geblazen. Het weer zien branden van de oude kroonluchter is schitterend. De volgende klus was het één voor één schoonmaken en in de was zetten van de houten lamellen van de oude jaloezieën die weer in de serre komen te hangen. Het waren er heel veel maar ook dat heeft het huisteam met plezier gedaan.

Het park

Voor het park was het een normaal onderhoudsjaar, met als extra dat de bomen die nog maar kortgeleden waren geplant wekelijks water moesten krijgen om de grote droogte te overleven. Tot onze verrassing bleek de grote paardenkastanje aan het einde van de oprijlaan in het voorjaar niet meer uit te lopen; besloten is de majestueuze boom te laten staan tot het normale kapseizoen in de winter.

Bij de ingang van het verhuurde appartement is de tuin opnieuw aangelegd zodat het er weer mooi uitziet. In het kader van het uitzetten van historisch verantwoorde Zocherpaden is alvast het nodige snoei- en hakwerk verricht.

Het Rosarium

De rozen hadden het ook zwaar door het warme weer en de aanhoudende droogte. De net aangelegde beregeningsinstallatie kwam goed van pas nadat de vrijwilligers hadden geleerd hoe alles werkte. De Rozentea was weer geslaagd met mooi weer en enthousiaste bezoekers. Gedurende 2019 zijn 138 rozen geadopteerd. Aan het eind van het jaar besloot het echtpaar dat vanaf het begin de activiteiten in het Rosarium hadden gecoördineerd te stoppen. Ze kunnen terugzien op een prestatie van formaat!

Het Leifruit

Het leifruit werd opnieuw bijgehouden door de groep die na de cursus van 2017 op Berbice is ontstaan en actief is op Buitengoed Dorrepaal in Leidschendam en Bijdorp en Berbice in Voorschoten. De groep opereert vanuit Berbice en gaat per buitenplaats 4x per seizoen het fruit langs en de deelnemers snoeien dat wat nodig is. Aan het eind van het seizoen was er een afsluitende bijeenkomst met een zelf meegebrachte lunch bijeenkomst. In het najaar zijn enkele bomen verplant vanuit het opkweekvak naar hun definitieve plaats.

De Moestuin

De moestuingroep heeft ook weer een stap genomen op weg naar wat de moestuin van Pieter de la Court van der Voort moet worden. De tuin werd vergroot en er was meer opbrengst dan het jaar er voor. Bovendien werd er een start gemaakt met een viertal gezamenlijk stukken in een systeem van wisselteelt. Ongeveer 10 Berbice vrijwilligers zijn in wisselende samenstelling en inzet in de moestuin actief. Door het weghalen van enkele bessenstruiken werd een begin gemaakt met een zichtlijn op het midden van de retranchementmuur. Door tijdens de droogte 2x gebruik te maken van de inmiddels aanwezige elektrische pomp en sectorsproeiers met water vanuit de vijver was er minder gesleep met emmers en gieters nodig.

Het Klusteam

Het klusteam komt elke dinsdag bijeen. Het team bestaat net als vorig jaar uit Michel van den Boer, Stan Dessens, Floor Fritz, Hans van den Hazel, Jean Simons en Cees de Vormer. Dit jaar zijn er twee grote klussen aangepakt.

De aanbesteding van een kapschuur, waarin naast een ruimte voor de opslag van kloofhout, voor ieder van de twee huurders fietsenhokken zijn ondergebracht, viel dermate tegen dat er is besloten dat het klusteam de kapschuur dit jaar zelf zal neerzetten. De gedeeltelijk prefab kapschuur is door het team op maat gemaakt om te voldoen aan de verkregen bouwvergunning. Verdere aanpassingen waren nodig om onze voorraad fraaie oude kruispannen afkomstig van het gesloopte oude bondsgebouw, ook voor de kapschuur te kunnen gebruiken. De kapschuur is voorzien van verlichting en elektriciteit en kon in juni 2019 in gebruik genomen worden. Het mag duidelijk zijn dat de kapschuur tot nu toe het grootste karwei is geweest dat het klusteam heeft aangepakt en vol trots heeft opgeleverd. Als tweede grote klus is er dit jaar door het team hard gewerkt om alle (louvre) buiten luiken van de oranjerie volledig kaal te halen en voor het einde van het schilderseizoen in de "traditionele" lijnolie grondverf te zetten. Door gebrek aan tijd zal het aflakken volgend jaar gebeuren. Verder is nog vermeldenswaardig dat het team de hemelwater afvoer (HWA) van het voordak van de gerestaureerde oranjerie, die niet meer op het riool mag worden aangesloten, heeft aangesloten op een grindput.

De vrienden van Berbice

In het kalenderjaar 2019 hebben de Vrienden een aantal nieuwsbrieven uitgebracht die naar ruim 400 mailadressen gaan. Verder zijn drie activiteiten georganiseerd: een professionele verhalenvertelling voor volwassenen in januari, net als in 2018 een lezing over Pieter de la Court met rondleiding op de langste dag van het jaar en in december kwam de verhalenvertelster weer terug voor een middagvoorstelling voor kinderen. Omdat de Oranjerie werd verbouwd is afgezien van het organiseren van een concert of theatervoorstelling.

In juni was er een ontvangst voor de Vrienden in het hoofdhuis, waar ze de met hun steun gerestaureerde kroonluchter konden bewonderen en de aangeschafte kast in de hal. In 2019 hebben de Vrienden geld gereserveerd om het stand horloge in de hal op te laten knappen.

Daarnaast hebben de Vrienden een flinke gift mogen ontvangen (die ook voor de jaren 2020-2023 is toegezegd) voor de herinrichting van de moestuin en om kuipen aan te schaffen voor de potplanten die 's zomers rondom het hoofdhuis staan en 's winters in de Oranjerie staan.

Communicatie en evenementen

In 2019 vonden wederom grote en kleinere ontvangsten plaats. Het hele jaar door komen aanvragen binnen. Door de inzet en flexibiliteit van vrijwilligers valt aan de vele bezoekers een welkome ontvangst ten deel.

Het eerste van de drie grote evenementen was Tweede Dag van het Kasteel, traditioneel op Tweede Pinksterdag. Door de regen kwamen minder bezoekers dan vorig jaar, nu 431, maar getuige de enthousiaste bedankjes in het gastenboek, heeft iedereen genoten. De Rozentea op 30 juni mikte op een kleiner publiek van rozen adoptieouders; op deze hete dag kwamen ruim 130 gasten en werden de baksels van Berbice bijzonder gewaardeerd. Op Open Monumentendag verwelkomden we 471 genietende bezoekers. Op deze dagen zijn in totaal ca. 125 rozen geadopteerd, en er werden boeken, koffie & gebak en plantjes verkocht ten bate van de Stichting.

Op 20 en 21 september vonden tegelijk met de officiële afronding van de restauratie van de oranjerie een herdenkingsbijeenkomst plaats. Herdacht werd hoe inspirerend en belangrijk Mej. Begeer was, en nog steeds is, voor Buitenplaats Berbice. Gevierd werd dat de buitenplaats met 10 jaar activiteiten van De Stichting op vele fronten een hernieuwd gezicht heeft gekregen nu met de restauratie van de oranjerie alle gebouwen op de buitenplaats weer in volle glorie zijn hersteld. De personen en instanties die hieraan hebben bijgedragen werden uitgenodigd door het bestuur om hen te bedanken, en te laten zien wat mede met hun steun tot stand is gekomen. De ontvangst in de rozentuin en oranjerie werd verzorgd door de vrijwilligers van Berbice.

De eerste spreekster was Mw. Willy de Zoete, de recent benoemde gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland met cultuur en erfgoed in haar portefeuille. Samen met de burgemeester van Voorschoten, Mw. Pauline Bouvy, verrichtte zij na afloop van de toespraken de openingshandeling van de oranjerie. Remko Posthuma, voorzitter van de Stichting, memoreerde in zijn toespraak hoe uniek en vooruitstrevend Mej. Begeer was geweest. Penningmeester en bestuurslid Stan Dessens schetste vervolgens hoe alle restauraties zijn gerealiseerd en gefinancierd met dank aan alle sponsors. Olle de Graaf, adjunct directeur van Burgy, sprak over het feitelijke handen-uit-de-mouwen steken van zijn mannen. Mw. Adrienne Vriesendorp, voorzitter van de Erfgoedtafel, illustreerde hoe de betekenis van erfgoed wordt onderbouwd op een plek als Berbice. Voor aanvang van de receptie werd een kort bezoek gebracht aan het graf van Mej. Begeer in de rozentuin. De dag daarop, met een avondontvangst met maaltijd voor alle vrijwilligers, werd de herdenking afgesloten.

Kleinere ontvangsten zoals de twee rondleidingen Berbice/Beresteijn, georganiseerd i.s.m. *Zuid Hollands Landschap*, trokken c. 100 bezoekers. Een bomenstudiegroep van 25 mensen bezocht Berbice in mei. PR coördinator Marjoleine Kooper-Huigen gaf lezingen & rondleidingen voor *NIVON* medewerkers, voor bezoekers in het kader van een wetenschappelijke publicatie over de ananasteelt, en voor medewerkers van het *Westlands Museum*. Leden van *OGLV* bezochten in groepen huis en tuin. Directie en medewerkers van "*de Zilverfabriek*" kwamen op bezoek en vanuit het *Zilvermuseum in Schoonhoven* arriveerde een bus vol gasten voor een bezoek aan huis en tuin. Medewerkers van *Landschapsbeheer Zeeland* en de vrijwilligers van *Hofwijck* werden door Hennes Claassen ontvangen. Het

netwerk werd verder versterkt door de activiteiten van de *Leifruit cursus/snoeiploeg*, door de midzomerlezing en overige lezingen van Marjoleine in Voorschoten.

Een belangrijk onderdeel van de gastvrijheid is ook de eigen website van Berbice. Het aan de website verbonden infoadres waar de meest uiteenlopende vragen binnenkomen, is een onmisbaar onderdeel van de communicatie met het grotere publiek. Ook in de reguliere media verschijnen regelmatig artikelen en berichten vanuit ons eigen PR beleid, inclusief dat van de Vrienden. PR coördinator Marjoleine 's "berichten van Berbice" in de Voorschotense Krant worden goed gelezen en bereiken een groter publiek dan de nieuwsberichten op de website. In het zomernummer van het Prins Bernhard Cultuurfonds verscheen een hoofdartikel van 6 pagina's over Berbice, gebaseerd op interviews met Fred en Corry Popp (bomenfonds) en Marjoleine. Tuinbaas Wilbert van Erp stond later in het zonnetje met een uitgebreid interview in Voorschotens Seniorenmagazine.

Financiën

Het jaar 2019 is in velerlei opzicht een gunstig jaar voor de stichting geweest. Niet alleen kwam de restauratie van de oranjerie gereed en wist de stichting 2/5 van de onverdeelde boedel te verwerven, maar ook ontwikkelde de financiële positie van de stichting zich voorspoedig. In de lopende exploitatie -rekening bleven de uitgaven binnen de begroting en was er opnieuw ruimte om € 30.000 toe te voegen aan de reservering onderhoud. Daarmee is de reservering opgelopen tot € 80.000. Na het wat magere jaar 2018 voor wat betreft de waarde van de beleggingen, ontwikkelde de waarde van onze beleggingsportefeuille zich in 2019 zeer voorspoedig

Toekomst/vooruitzichten

Het jaar 2020 begon zeer veelbelovend. Op 1 maart was de stichting op een voorlopig hoogtepunt wat betreft de waarde van de beleggingsportefeuille. Kort daarna barstte de financiële bel als gevolg van de ernst van de Coronacrisis ook voor de economie. In zeer korte tijd daalde de waarde van onze beleggingsportefeuille fors. Inmiddels is enig herstel opgetreden. Minstens zo zorgelijk voor de stichting is dat een aantal van de fondsen, waarin wij beleggen, kenbaar maakten dat ze in 2020 geen dividend zullen uitkeren. Naar verwachting gaat dat onze stichting in de lopende exploitatierekening zo'n € 50.000 schelen. Daarnaast zijn de inkomsten uit activiteiten naar nul gedaald. Al met al zal de exploitatie over het jaar 2020 daar een ernstige tegenvaller van ondervinden.

Gelukkig hebben we het dit jaar gestarte herstel van het Zoicherpark voor 85% extern gefinancierd. We zijn voornemens om dat project conform de planning uit te voeren.

Slotpassage

Tot slot wil het bestuur van de stichting iedereen bedanken, die aan het behalen van de in 2019 gerealiseerde resultaten heeft bijgedragen. Dat geldt natuurlijk allereerst voor de ruim 50 vrijwilligers, die zich op vele gebieden op en voor de buitenplaats inzetten. Ook spreken wij onze dank uit aan de Vrienden van Berbice, de subsidiegevers, architect en aannemer voor hun bijdragen.